

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૌપીરાબિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૮૫૪૧ ચર્મીક

પુસ્તકનું નામ ૪૨ ૬૭૪૨૫૧૫

વિષય ૬૦ : ૨૦ ૬

॥ श्री गणेशायनमः ॥

उत्तिष्ठ ! जल्पत ! प्राप्य वरान्निबोधत !

डिंडो ! जत्रेत थाओ ! कर्मवीर बनो !!

स्वदेशभाषी Reg.

वीर छत्र साध

नाटकना गायनो.

श्री रमाकान्त नाटक समीज भाटे.

प्रयोजक तथा प्रकाशक

એ, એમ. એઝા (મોરબી)

લેખક.

જી. એ. કવિ વૈરાટી (વડોદરા)

સર્વ હક્ક પ્રકાશકને સ્વાધિન.

આવૃત્તિ. ૧ લી.

પ્રત ૫૦૦૦

સંવત ૧૯૭૯

સને ૧૯૭૯

મુદ્રય પ્રણુ આના,

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૌપીરાઈટ-સંગ્રહ

મુખ્ય પાત્રો.

જયસાહેબ - ચંપતરાયનો પ્રતાપી પુત્ર મહોબાનો યુવરાજ
હલપતિરાય.—મુલાકરણનો દેશભક્તપુત્ર, સાગરનો યુવરાજ
ચંપતરાય.—મહોબાનો શુરવીર રાજા.

મુલાકરણ.—સાગરનો રાજા

કંથુકીરાય.—ધારીરનો ભીરુ રાજા

પ્રાણનાથપ્રભુસ્વદેશભક્તતત્ત્વસ્વીપ્રણામી પંથના આદ્યધર્મગુરુ

આલમગીર—દીલ્લીનો સામ્રાટ

રણદુહાખાન—મોગલ સેનાપતિ

ફડફડશા—હંસાનો કન્યાવિક્રયી દાકર

ગડગડશા—હંસાને પરણવાનો બુઢો ઉમેદવાર

હીમતલાલ—એક દીખળી બ્રાહ્મણ

હરીલાલ—એક શ્રીમંતનો નીરાધાર છોકરો, હંસાનો પતિ

હેમો—ગડગડશાનો હજમ નોકર

સ્રી પાત્રો.

વિજયા—ધારીરની રાજકુમારી છલસાલની પત્ની.

વિમલા--પુરુષ વેશમાં વિમળદેવના નામથી છુપાવેલી
હીરાદેવીની પુત્રી.

હીરાદેવી--ઓરછાની કાવત્રાઓર રાણી, વિમળાની માતા.

આયેષાં-(લક્ષ્મીતા) સુભાકરણીની પહેન. હીરાદેવીના કપટથી
આલમગીરની યનેલી બેગમ.

૦ કુન્તિસા--આલમગીર આયેષાની પુત્રી.

હાંસી--હીંમતલાલની કર્કશા સ્ત્રી

હંસા--ફડફડાણી બલીજી. હરીલાલની સ્ત્રી

રોશનઆરા--આલમગીરની કુર પહેન

તે સીવાયદાસ દાગ્રી મોગલ સૈન્ય બુદ્ધે સૈન્ય વિગેરે વિગેરે

શ્રી મહા વાઘ સદગુણે નમઃ

સ્વદેશમણી વીર છત્રસાલ

નાટકની પ્રવેશવાર ટુંક હકીકત

અંક ૧ લો

પ્રારંભ પ્રાર્થના.

વસ્તુસૂચન.

પ્રવેશ-૧લો. ગિરિકંદરામાં આવેલું વિંધવાસિની દેવીનું મંદીર. વિંધવાસિની દેવીના દર્શનાર્થે નીકળેલાં ધારી-રની રાજકુમારી વિજ્યા અને ઓરછાના રાજકુમાર વિમલદેવના દેશની થતી દુર્દશા સંબંધી વિચાર. દેવીમંદીરના વિધ્વંસ માટે આવેલા મોગલ સેનાપતિ રણદુલ્લાખાનનું બંને બાલકો ઉપર આક્રમણ. બાદ છત્રસાલ તથા દલપતિ-રાયના અચાનક આવી ચડવાથી તેનો બચાવ રણદુલ્લાખાન કેદ. બાદ દેવીનો વાર્ષિક મહોત્સવ હોવાથી બુદ્ધેલખંડના રાજારાણાનું આગમન. ધર્મગુરૂ પ્રાણનાથ પ્રભુનો દરેકને સદુપદેશ. ઓરછાની રાણી હીરાદેવીનો. ચંપતરાય તથા છત્રસાલ ઉપર દ્વેષ. બાદ દેવી પૂજન. છત્રસાલના હાથથી ભાવિ દેશોદ્ધાર સૂચન.

પ્રવેશ-રજો હીરાદેવીની ઓવણી.

ચંપતરાયના ઉપર દ્વેષબુદ્ધિને લીધે પોતાના પક્ષમાં લીધેલા સાગરના રાજ સુભાકરણને હીરાદેવીની ઉશ્કેરણી. પિતાપુત્ર વચ્ચે ઝેર રેડાવી દેશભક્ત પુત્ર દલપતિનો ત્યાગ કરાવવો, રણદુહાના કેદ થવાથી હીરાનો ચંપતરાય ઉપર ક્રોધ તથા તેનું વેર લેવાનો નિશ્ચય.

પ્રવેશ-૩મો મદન સાગર સરોવર.

વિજ્યા તથા વિમલદેવનું સખીયો સહીત મદન સાગર ઉપર સહેલ કરવા આવવું. સ્ત્રી સૌન્દર્ય ઉપર મુગ્ધ થયેલા વિમલદેવે પણ સ્ત્રી સ્વાંગ ધરી વિજ્યા સાથે નાવમાં ખેત્રી જલ-ક્રીડા કરવા જવું. પીતાથી ત્યજાયેલા દલપતિને આશ્વાસન આપતા છત્રસાલનું સરોવર ઉપર ફરવા આવવું. બાદ દુરથી કોઈ નાવ દુખતું જોઈ બન્નેએ તેની મદદમાં જવું. વિજ્યા તથા વિમલદેવનો બચાવ કરી ક્રીનારે આવવું. વિજ્યા તથા છત્રસાલ વચ્ચે પ્રણયબંધન સ્ત્રી સ્વાંગ ધરેલા વિમલદેવ ઉપર દલપતિનો મોહ. બાદ વિજ્યાએ ભેદ ખોલી નાખી તેને બનાવવો. દલપતિનું શરમાઈ જવું.

પ્રવેશ-૪થો ફડફડશાનું મકાન.

પોતાની ભત્રીજી હંસાના લગનનું મોટી રકમ લઈ સાટુ કરેલું હોવાથી ફડફડશાને ઘેર તેના પાસ કરેલા

(૩)

વિનય—

જનની તહારાં દુઃખ શાં સંભારિયેહા—

જે જનનીના ઉત્તમ અંકે ખેલ્યા સ્થામ શ્રીગમ,
 વ્યાસ વાલ્મીકી ગૌતમ સરખા ઋષીવર મહીમાવાન-જનની
 જે માતાના ખેળે સતિઓ સાવિત્રી પ્રીતાણ
 સુત પનેતા સૌભદ્રે શા ધ્રુવ પ્રદહાદ રમ્યાણ—જનની
 તે માતા દીનહીન દુઃખિયારી પાપી હસ્તે પીડાતી,
 જોતાં નયને રૂધિર બહેતાં કાયા આ કંપાતી—જનની

(૪)

સર્વ રાજઓ—

દેવી વિધ્યવાસિની કલ્યાણી માત,
 ભારત બાલક દોર સ્વધર્મે
 નિર્ભયતા વર અર્પી કર્મે—

અશરણ શરણ ચરણ તુજ બાળ ?

જન્મ ભૂમિ દુભાતી બચાવો,

સંપ સ્વતંત્રની દીપ્તી જગાવો—

ટાળી મોહ પ્રગટાવ ! સુધાનું પ્રભાવ— દેવી

(૫)

હીરાદેવી—

તોડું હું અતુલિત બળ કરીને છાં તુજ અભિમાન
 મૂળથી ઉખાડું મહોબા તોડું મદ ઉતાડું ગુમાન—તોડું

પ્રવેશ-હોમો દિવાને આમ.

આલમગીરની માંદગી માટે સર્વે દરબારનું દીલગીર થવું. બાદ આજમશાહને આગળ કરી રોશનઆરાનું દિવાને આમમાં આવવું અને આલમગીરના મરણના ખોટા સમાચાર આપી રાજસત્તા પોતાના હાથમાં લેવી. બાદ આલમગીરને સાથે લઈ છત્રસાલનું દિવાને આમમાં પ્રવેશવું. રોશન-આરાનું લજ્જત મુખે પાછા ચાલ્યા જવું, આલમગીરે પોતાના પ્રાણ બચાવવા ખાતર કરેલા ઉપકારના બદલામાં ઈચ્છીત વસ્તુ માગવાનું છત્રસાલને ફર્માન કરવું. છત્રસાલની પોતાની માતૃભૂમિ બુદ્દેલખંડને સ્વતંત્ર બનાવી સ્વરાજ આપવાની માંગણી બેવચની બાદશાહે તે માંગણીનો અનાદર કરી ચંપતરાય તથા છલસાલને કેદ કરવાનો હુકમ ફરમાવવો પરાક્રમી પીતા પુત્રે બાદશાહને હાથતાકી આપી ભરસલામાંથી વિરતા-પૂર્વક ચાલ્યા જવું. ટેબલો

અંક ૨ જો

પ્રવેશ ૧ જો પ્રાણનાથનો આશ્રમ.

દીલ્લી દરબારમાં બનેલા બનાવથી છત્રસાલે પ્રાણનાથને વાકેફ કરવા. હવે શિક્ષાનુદેહી કરવાથી સ્વરાજ નહિ મળે માટે વિરતાપૂર્વક ધર્મયુદ્ધ કરી સ્વદેશ સ્વાતંત્ર્ય મેળવવાનો દૃઢ નિશ્ચય. પ્રાણનાથની સંમતી.

પ્રવેશ-૨ જો ચમુના તીર.

દલપતિના પ્રેમમાં અનુરકત થયેલી બદુત્રીસાના આત્મ-ગત ઉદ્દગાર. દલપતીનું આગમન દ્રષ્ટોદ્રષ્ટ. ભેટ કરેલી તલવારની યાદ. પ્રેમની માંગણી સ્વદેશ-સ્વાતંત્ર્ય મેળવ્યા સિવાય પ્રલયચર્ચ વૃત્ત ધારણ કરી રાખવાનો દલપતિનો સત્યાગૃહ. બુદ્ધેલખંડને સ્વરાજ્ય અપાવવા માટે પોતાથી બનતી મદદ કરવા બદુત્રીસાએ દલપતિને વચન આપવું. પ્રણય સ્વીકાર.

પ્રવેશ-૩ જો હીરાદેવીનો મહાલય.

ચંપતરાયને મીઠાબાની આપી તેને ઝેર દઈ મારી નાખવાની હીરાની પ્રયત્ન જાળ. વિજયાએ હીરાના કપટયંત્રથી ચંપતરાય તથા છત્રસાલને જાણીતા કરવા. ઉપકારના બદલામાં છત્રસાલના પ્રેમની માંગણી સ્વીકાર.

આલમગીરના પ્રમાદ ઉપાન.

દલપતિના પ્રેમમાં મુગ્ધ થયેલી. બહુત્રીસા. પુત્રી-
પ્રેમથી આલમગીરનું હૃદય આકર્ષી બુદ્ધેશખંડની સ્વતંત્રતાનો
પટો લખાવે છે અચાનક કચુકીરાયની સાથે રોશનઆરંધે
આવી બુદ્ધેશ શહેનશાહને ઉશ્કેરી પટો રદ કરાવેલો.
આયેષાં તથા બહુત્રી દીલગીર થવું બાદ બહુત્રીસાનું
દલપતિ ઉપરના પ્રેમના આવેશમાં મહાલય તથા પદાચન
થવું.

પ્રવેશ-૫ મો કોમીક—

હીમતલાલનું વૈદ બની ફડફડશા પાસે આવી ગોટાળા
ભર્યું વૈદ ચલાવવું. હંસાને સાનમાં સમજાવી દેવી. દવા
ખાવાથી મુંગી છોકરી બોલતી થશે બાણી સસરા જમાવતું
ખુશીયવું. વરઘોડાની તૈયારી.

પ્રવેશ-૬ઠો હીરાદેવીનો મહાલય.

વિમળદેવનામધારણ કરી પુરૂષ વેશમાં રાખેલી પણ જન્મની
સ્ત્રી વિમલાદેવીના સ્ત્રી સ્વાંગ ધારણ કરી વિરહોદગાર બાદ
દલપતીનું અચાનક આવી ચડવું. વિમલાની મુંઝવણ. સર્વ
લેદ બોલી દેવો. દલપતિના પ્રેમની માંગણી કરવી. દલપતિયે
તેની માંગણીનો સ્વીકાર કરવો. કચુકીરાયે આવી રણદુશની
બુદ્ધેશખંડ ઉપર સવારી કરવાના હીરાદેવીને સમાચાર આપવા
હીરાનું ગભરાવું. વિજ્યાને રણદુદલા સાથે પરણાવી પોતાના

હાથ આવી પડેલી આકૃત દુર કરવા કંચુકીને સમજાવેા.
 બાદ પોતે કરેલી પ્રતિજ્ઞાથી અકળાતા સુભાકરણે આવી
 હીરા પાસે પોતાની બેન સંબંધી ખુલાસો માંગેા તથા
 ઉશ્કેરાઈ હીરાને મારી નાખવા ધસવું. અચાનક ત્યાં આવી
 ચડેલી બદુલીસાને તેની બેનનું ભૂત જણાવી હીરાનું
 પલાયન થવું બદુલીસાને બેતાં પોતાની બેન લલીતાનું સ્મરણ
 થતાં તેની પાસે તેની માતાની ઓળખાણ માંગી બદુની
 મુદ્રિકા લઈ સુભાકરણનું બદુની માતા પાસે શંકા
 સમાધાન કરવા દીઠેલી જવું દલપતિ બદુ પુનઃમીલન-
 વિમલાની બદુને બેવાથી ઈર્ષા.

પ્રવેશ-૭ મો કોમીક.

વેદ હીંમતલાલની યુક્તિથી ગડગડ તથા ફડફડનું હાથ
 ઘમતાં રહી જવું અને હંસાનું પોતાના પ્રેમપાત્ર હરીલાલ
 સાથે પરણવું.

પ્રવેશ-૮મો આલમગીરનું અંતઃપુર

આયેષાં અને સુભાકરણની મુલાકાત. ઓળખાણ ભેદ
 ખુલ્લો થવો. બાદ બાદશાહની રજા લઈ આયેષાનું પોતાના
 ભાઈ સાથે ખુદેલખંડ જવું.

પ્રવેશ-૯મો મહોબ્બાનું રણક્ષેત્ર.

હીરાદેવી તથા દેશદોહી ખુદેલા સાથે અંપતરાયનો ભયંકર
 સંઘામ.

અંક ૩ જો.

પ્રવેશ-૧ લો.

ચંપતરાયના મરણથી ખુદેલખંડના ભાવિ સંકટની સમાલોચના કરતા પ્રાણનાથ પ્રભુના આશ્રમમાં બંદુનીસાનું આગમન. ખુદેલ સ્વાતંત્ર્ય માટે પ્રયાસ કરતા છત્રસાલ સંબંધી સમાચાર દલપતિયે આવીને આપવા. મહાયજ્ઞની તૈયારી. શાસ્ત્ર સમાજ, અને દેશકાળને અનુસરી દલપતિ અને બંદુના પ્રેમ સંબંધી પ્રાણનાથ પ્રભુની યુક્તિપૂર્વક ચર્ચા

પ્રવેશ-૨ જો હીરાદેવીના દરબાર

ખુદેલના રાજરાણાને એકલ કરી મુગલસત્તા સ્થાપન કરવા તથા જન્મભૂમિનું નીકદન કાઢવાની હીરાની નીચ ધારણાં અરસ પરમ્માં વિખવાદ. દરેકની છત્રસાલ પ્રત્યે સહાનુભુતી. હીરાની રાજનિતીનો તીરસ્કાર. છત્રસાલનું આગમન. મોગલ પ્રતિનિધિને દરબારમાં કાઢી મુકવે હીરાને ગુસ્સો. આયેષાં સાથે સુભાઠરણું આવવું હીરાનું ગભરાવું. આયેષાં ઉપર મુકેલા તહોમતનો ખુલાસો. સુભાઠરણું હીરાને મારી નાખવા ધસવું. સ્વહસ્તેજ હીરાની જીંદગીનો અંત છત્રસાલને ખુદેલખંડનો નેતા બનાવી સર્વ રાજરાણાંનો મુગલ સૈન્ય ઉપર આક્રમણનો નિશ્ચય.

પ્રવેશ-૩ જો

વિજ્યા વિમલા છત્રસાલની સાથે સ્વાધીનતાના યજ્ઞમાં
ઝંબલાવવા પુરૂષ વેશમાં છત્રસાલ તથા દલપતિ પાસે આવે
છે. છત્રસાલ તેની માંગણી સ્વીકારે છે. બાદ ચત્રભૂજ મંદિરનો
નાશ કરવા આવેલા રણદુહલાના આક્રમણના પ્રાણનાથે આવી
સમાચાર આપવા. સર્વનું મંદિરના બચાવ અર્થે જવું.

પ્રવેશ-૪ થો ચત્રભૂજનું મંદિર

પ્રાણનાથ પ્રભુના જીંડા નીચે આખાદેશના પ્રજા જનોની
જાગૃતી દેશ, ભૂમિ, અને ધર્મની રક્ષા વાસ્તે પ્રાણાર્પણ
કરવાની પ્રજાની ઉત્કંઠા. સૈન્ય સહીત રણદુહલાનું મંદિરના
નાશ માટે આવવું પ્રજાનો સત્યાગ્રહ. પ્રાણનાથનું અડગ
આત્મબળ. છત્રસાલની અધ્યક્ષતા નીચે બુદ્ધેલ સૈન્યનું મોગલ
સૈન્ય ઉપર આક્રમણ મોગલ સેનાનો પરાભવ બાદ બુદ્ધિસાના
હુકમથી રણદુહલાખાનનું બુદ્ધેલખંડની સરહદ છોડી દીઢલી
આદ્યા જવું.

સીન ટ્રાન્સફર.

મહોબાનો દરબાર. દેશદ્રોહીનો નાશ કરી. મોગલ
સેનાનો પરાભવ કરી, છત્રસાલે માનુભૂમિની સ્વાધીનતા
પ્રાપ્ત કરવી. આલમગીર બુદ્ધેલખંડની સ્વતંત્રતાનો પટ્ટો
છત્રસાલ ઉપર મોકલો તેને તે દેશનો સ્વતંત્ર રાજા તરીકે

કગુલ કરે છે, વિજ્યા છત્રસાલ તથા વીમલા દલપત્તિનો
હસ્તમેલાપ. ખદ્રુન્નિસાનો અડગ પ્રલયર્થ વૃત ધરી
જીવનભર દલપતિની સેવા કરવાનો દ્રઢ નિયત્ર પ્રાણનાથ
તથા આયેષાંની સંમતિ. અંતિમ આનંદ.

એક વિરાત્માના અડગ આત્મખગથી આખો દેશ
સ્વતંત્રતાના સ્વર્ગીય વાતાવરણમાં વિહાર કરે છે તેવીજ
સ્વાધિનતા ભગવત ભારતવર્ષને સમર્પે

!!ૐ.....શાન્તિ.....શાન્તિ.....શાન્તિ.....

શ્રી મદ વાઘ સદ્ગુરવે નમઃ

સ્વદેશ માણી વીરછત્રસાલ નાટકનાં ગાયનો

પ્રભુ પ્રાર્થના.

વંદુ વિભુ વિશ્વાધાર

વિશ્વ નાટ્ય સૂત્રધાર

જયોતિ જગાવ તમસ તર્જવ

સત્ય પંથ સરલ જતાવ

સંપ સ્વસ્તિ શાન્તિ સ્થાપ

યાત્રે એ વિભુ તુજ ખાલ—વંદુ

(૨)

આર્યબાળા—

એક શ્રી હરીના ભારત માતૃશ્રીના,

સંતાન સુહાતા, જુદા ન જણાતા,

સંપ તણાં મુત્રે રહ્યાં છે મળી હાં—એક

પારસી ખ્રીસ્તી આર્ય મહામંદી સમા,

એક કુલવાડીના સોહિ નવરંગના સુમન આ—

જનની પ્રસાદે બન્યું છે જીવન આ

પ્રતિ ઉપકારે જીવન તું ચરણમાં—એક

(૩)

વળ્યા—

જનની ત્હારાં દુઃખ શાં સંભારિયેહા—

જે જનનીના ઉત્તમ અંકે ખેલ્યા સ્થામ શ્રીનામ,
 વ્યાસ વાલ્મીકી ગૌતમ સરખા ઋષીવર મહીમાવાન-જનની
 જે માતાના ખેળે સતિઓ સાવિત્રી ગ્રીતાજી
 સુત પનેતા સૌભદ્રે શા ધ્રુવ પ્રદક્ષિણ રમ્યાજી—જનની
 તે માતા દીનદીન દુઃખિયારી પાપી હસ્તે પીડાતી,
 ભેતાં નયને રૂધિર બેટાં કાયા આ કંપાતી—જનની

(૪)

સર્વ રાગઓ—

દેવી વિધ્યવાસિની કલ્યાણી માત,
 ભારત ખાલક દોર સ્વધર્મે
 નિર્ભયતા વર અર્પી કર્મે—

અશરણ શરણ ચરણ તુજ બાળ ?

જન્મ ભૂમિ દુભાતી બચાવો,

સંપ સ્વતંત્રની દીપ્તી જગાવો—

ટાળી મોહ પ્રગટાવ ! સુધાનું પ્રભાવ— દેવી

(૫)

હીરાદેવી—

ભોડું હું અતુલિત બળ કરીને છગ તુજ અભિમાન
 મૂંઝથી ઉઘાડું મહોબા તોડું મદ ઉતાડું ગુમાન—તોડું

કરે પત્તગપતિ વિહંગ શું વેર ભારે ?

મુષક માંભર મારે મેડકે માતંગ હારે

કરું બે હાલ હું કપટથી ભુલાવું ભાન—તોડું

(૬)

વીજ્યા અને તેની સખીઓ—

રસ ભર્યું સરસ સર શોભતું રે—

તીર તેને તે રમવાને ચાલ સખી જ્ઞાલમાં

ખીલી સંધ્યા સોહામણી કુજમારે,

ચંદ્રિકા વરસાવે અમીઘાર સખી ન્યાળતા—

વિમળ કુમુદ દળ ખીલીયારે

જાણે નારી મુખ પંકજ રસાળ સખી ન્યાળતા—

તનમનના તાપ સમાવતીરે—

ખેત્રી કોકિલા વસંતે તરું ડાળ સખી ન્યાળતા—

તેમ આપણે પીશું પ્રેમના અમીરે

લેશું નણદલના વીરસંગ લ્હાવ સખી જ્ઞાલમાં—રસ ભર્યું

(૭)

સખીઓ—

વાહ અલખેલી બનીનવેલી રતિ સમહેલી મનહરતી,

ગજ ગમની તું હે મૃગ નયની નયન શરે રખે નર વિંધતી—

વીમલા-

અડાસખી શી સ્ત્રી સુંદરતા, રતી ગુણ ગીતા રંગ ભરી-
છે સાર જગતને સ્ત્રીજ ખરી-

સખી-

શ્રીપતિ વિણ શ્રી ક્યાંય રહીના. બ્રહ્માવિણ સાવિત્રી નહી
નવ પ્રભા ચંદ્ર વિણ ક્યાંય રહી—

વીમળા-

પાર્વતી વિણ શીવ યોગી સરખા, ભામા વિણ નરભોગી નહિ
સંસાર તરે નર નાર થકી—

(૮)

વીળ્યા-

સુમન છે સ્નેહના હો રાજ !
પ્રિય ગુણગાન કુલે ગુંથીમાળ !!

વિમલા-

અધુરાં ઉરના સન્માન !
સ્ત્રીકારો મનપમના મહેવાળ !!

૭૨-

મધુર વાણી અમૃત સ્રમ મીઠી સ્નેહ ભરી રસભાળ !
 વિજયા-રાજરસિક મમહૃદય મંદિરના દેવધરો કુલમાળ-સુમન
 દલપતિ-નેહ ઝગકતો નમણો નયને રમણીય રમણી રસાળ
 ત્રિમલા-સ્નેહ ભીના રસરાજ અતિથી અપુ આ વરમાળ-સુમન

(૯)

ફડફડ-અધ્યા આપું નાણું જરા ધીરો તુંથા,
 ગડગડ-એની તોડાજી ટાલ વળી ઉતારો ખાલ—
 હાંસી-પૈસા ખાઈ મારવાને આવ્યો શું હેવાન ?
 મોજડીથી ઉતારુ ગુમાન કરું લુચ્ચાને ધા- અધ્યા
 માંડું ફરિયાદી મોટી જઈ દરબારમાં,
 પુરાં નાણું લઈ તારી પાસે સરકારમાં
 કરી વકીલ મોટો વાળી ગડબડ ગોટો
 વેચાવું દોરીવોટો— અધ્યા

(૧૦)

આયેષાં

વિપદ વિદાર દેવી વિંધ્યવાસિની તાર
 રીખાતી તુજદાર આવી છું હું માતુ—
 અબળ બનીને યાચું શરણુ ઉતારો પાર
 ઉગારો કરો બહાર દીનની હે માતુ-વિપદ

જીવન રોશન મુજ ક્ષીણ શું કરશે હાય !
હજીતી રક્ષો સ્હાય આપીને હે માતૃ-વિપદ

(૧૧)

આયેષા—જેણે કરી સ્હાય શ્રી કૃપદ સુતા તણી
રક્ષા કરી વળી એ સતિના સૌભાગ્યની
શ્રી કૃપણ રૂપે વીરક્ષની શીર મુગટમણી,
બાણી તને હું જોઈને અર્પું સુત્ર રાખડી,
રક્ષા સુત્રધરી કરમાં વરજો વિજય વિર વીરા,
નિજ જન્મભૂમિ વૃતધારી, વીરધર્મે ધરા ધુળવી
જનનીનું દ્વંધ દીપાવી સત્યાગ્રહી બનો પુરા,
સ્વાશ્રયે સદા દૃઢ રહેવું દેશહિત કાજ દુઃખ સહેવું,
મૂલી ભેદ આત્મબળ ધારી એ વીર પ્રતિજ્ઞા શુરા,
દેશ દાઝ વીર ઉર ધરજો દીન હીન તણી સ્હાય કરજો
દેશે વિજય મહાદેવી આશીષ અર્પું વીરા

(૧૨)

હિંમો—આલો વૈદરાજ મોટીકાળે શેઠાણી મારી સીક છે,
હિંમત-ઉપડો....હયે ઉપડો....
જીઓ પરાણે આજ બન્યો છું વૈદરાજ
દવા કરૂં છું હું બતબતની— આલો
હાંસી-નાડી જોવામાં એ અતિ હુંશીયાર છે,
દવા કરવામાં ધનવંત્રી અવતાર છે,

હિંમત-આપીશ ફાકી ન રાખીશ બાકી....

- ભાગશે રોગ ભાગશે, દવાનો ગુણ સારો લાગશે....

રોજી નવી નવિન ભાગશે.

હાંસી-ઓ દહાવગીર રોકડું લેજે દામ

હિંમત-એમાં કહેવું પડે નહિં મુજને—ચાલો

(૧૩)

પ્રાણનાથ-કરુણાકર કીરતાર જગલાતા વિનતી ઉરે હવેધાર

આપકૃપા વિષુ જન્મ ભુમિપર વર્તે છે બહુ ત્રાસ

દીન દુલાતા બંધુ રીબાતા બગીચાથી તું બચાવ—જગ

ધર્મની ઝ્વાનિ થાતાં ધરાપર ઉપજે છે પરિતાપ

અભય દઇ બુદ્ધેલ બાલકને ભક્ત વત્સલતું કહાવ—જગત્રાતા

(૧૪)

ત્રસાલ-

ભિક્ષાવૃત્તિ હવે ત્યાગી ગુરૂત્રાતા સ્વાવલંબનદ્ર

ધાર્ડે રે-હવે

સમરાંગણે વીર ધર્મ યુદ્ધ કરી જન્મભુમિ મમ તાર્ડે

સ્વદેશસેવા શૌર્ય ઉછળતું આત્માર્પણ હુ વિચાર્ડે રે-હવે

પ્રાણનાથ

ધન્ય વીર જગ જન્મ્યો જેણે દેશ દાઝ દીલ ધારી,

૧-

ભસ્મ હુટે જન લાખો જેની તે મૃત્યુ કડ્યાણકારીરે-ચીન

પ્રાણી-

નથી રેહવા નિત્ય દાસ સરજ્યા તમે પરાધિનતા દુઃખકારી.

૭૪૦-

દેશહિતે ગુરૂ આજ્ઞા આપો વરૂ કીર્તિ શત્રુ વિદારીરે-ગુરૂ

પ્રાણી-

માતૃવેદીમાં પ્રાણી અપીને વિજયમાળ વર ભારી રે

૭૪૦-

જનની જન્મ ભુમિ ગરીચસી છે સ્વર્ગ થકી સુખ કારીરે-વીર

(૧૫)

અનુક્તિસા-

રાજ સુંદર સુહાગી મળ્યા કાન્ત મુજને

ઉંર કમળમાળ ધારીના વિસારશેા મને-રાજ

પિયુ મમ કર્મ વીર જની, નીજ દેશ હીત ઉંરધરી.

પરિમલ પ્રેમનો ભરી, અનુપમ કીર્તિને વરી.

પળને પિયુ હુલાસે

સ્નેહ બીની રમણીના, સુહાવો શ્યામ પ્રેમ પુંજને.

(૧૬)

વિજ્યા-

પ્રેમ નિર્મળ પ્રીતે નિભાવો, રહીશ ગરલુ ધરી નાથ તવ

રદય ઉમિંથી વધાવું દેશ સેવા સંગ ધારૂ

મોહયું મુજ મન મોહન ભાવે, કીર્તિ ઉજવળ

જગે સુહાવો-પ્રેમ

સંસારનાં સારસ ઝની સાથે રહીને ઉડશું.
 સ્વર્ગીય પ્રેમે પ્રાણ દેવા સ્નેહ રસમાં ડુબશું.
 જન્મભૂમિ કાજ ત્યાગી લાજ જીવન ત્યાગશું
 પરલોકમાં પણ સાથ માતૃભૂમિ મંગલ ભાગશું
 છે હૃદયમાં આત્મશક્તિ, ઊર વહેતી દેશભક્તિ
 વિશ્વપ્રેમી થઈ દેશ દિપાવો-પ્રેમ.

(૧૭)

સખીઓ-

વીર સીધાવો રણવાટ !!!

ધુરા સજી હુથીયાર !!!

વિજયદેવી વાટ ભેટી વીરાંગના ભે.

વીર હાક વીર સુણાય, ગગન ગાજતા જયનાદ

ઘ્યોમે વરવા ઉભી અમરાંગના ભે.

સ્વાશ્રય શરમ ધરી વીરા ઝુઝો રણે રણધીર

પાછળ પાય ન ધારશે ગુમાવશે ના નીર.

આત્મશ્રદ્ધા ધરી વીર સમરમાં સીધાવભે.

વિજયદેવી વરમાળા કંઠ ધરે.

સુખ આશ ભોગં ત્યાગી જન્મભૂમિને ઉભાળભે.

અપ્સરાઓ સ્વર્ગે દિવ્યગાન કરે.

(૧૮)

સખી-

અંતરમાં ઉપજતા ભાવો સખી સમન્તય ન તારા,

રે પ્રિય સખી સમન્તય ન તારા.

મધુ-

સમન્તુ વિષ્ણુ સમન્તવું કેને અંતર દુઃખની જવાબા

રે સખી અંતર દુઃખની જવાબા

સખી-

ઉર ધડકતું નાખી નિસાસા મંદ મંદ ગતિ ચાલે
ખીલતા જોખનના જવરથી ચિત્ત ચડયું મનોરથમાળેરે-સખી

બંદુ-

હીલહર મનહર દેવ હીવાકર રમણીય પ્રીય રૂપાળા,
રાજપૂત પ્રિયતમ પતિ તનના જપું તેની જપમાળારે-સખી

સખી-

ક્ષત્રી કુંવર એ પ્રિયતમ વરતું શાહ તખ્તી શાહનહી,
નેવતણાં જળ મોક્ષ ચડે વહે ઉલટી ગંગા સાથીરે-સખી

બંદુ-

પ્રેમ નદીતું પૂર વહે ત્યાં ઉલટે પાણી ઉતરવું
જાત ભેદનો ખેદ ન કરતાં તરવું કે પછી મરવું રે-સખી

બંદુ-

(૧૯)

હું તો થઈ છું વેરાગણુ બહાલમની,

લહ લાગી હવે એ દિલાવરની

બુલી તમ લેહ બ્યાધી, સ્નેહ સમાધી સાધી છે,

ભીતરની જામણા ભાગી લલિત લગન લાગી છે

પંથ જોતી હવે રસીકાવરની

આત્માના તાર પ્રીતમ એક કરી સાંધ્યા છે

અખાંડત એક લગન તારી સાથ ખાંધ્યા છે

પછી શી પરવા મને આલમની હું તો

ગડગડ

(૨૦)

સ્નેહી સંબંધી તેડાવું જન જુગતે જોડાવું

મોટો મંડપ બંધાવું ખેંડ વાળું વગડાવું.

હિંમત-તમે અંગે પીઠી ચોળો પાછળથી ભાઈ રામ બોલો

ગઢ-અતર કુલેલ લગાવું નાનકડી નારી લાવું.

(૧૬)
હિંમત—દાંડખાનું પુષ્કળ ફાડો, ત્યારે શોભશે વરખાડો
ગડ—હું જીવાન થઈને જાવું, લાડી પરણી હરખાવું.

મલા—

(૨૧)

મોહન મનમાન્યા દ્યો પિયુ પ્રેમ લ્હાવ
યોવન કુલવાડી, ખીલી શી રસાળી
મધુપ રંગ ખેલો રંગીલી સંગ આજ—મોહન
વિરહો વ્યાકુળ પ્રેમદા મન્મથ દમતો કાય
ભાન સાન ભુલી ભામિની મુગ્ધા મન હરખાવ
પ્રેમખંધે ખાંધી, સ્નેહ તારે સાધી, છો મમ જીવનહાર
પ્રેમ છે ખરો, શંકા ન ધરો
રસીક મણી મહારા, જીવન નયન તારા
રમાણી ઉર રેલો રસીક રતિરાજ—મોહન

(૨૨)

ડફડ | હાથના કીધાં હૈયે વાગ્યા વૃત્તિહરામ ન રાખવી
ડગડ | ઘરડી ઉમરે જીવાન ખેરી ઇચ્છા કદી નવ રાખવી
હરીલાલ—આજ મળી હંસા ખ્યારી
હંસા .... .. ખ્યારા હરીલાલને
હિંમતલાલ—વૈદખની કઈકે ગોટા કીધાપૈસા ખુખીથી મેં લીધા
પ્રતિજ્ઞા એવી હવે લઉંકે થાપણુ કોઈને ન આપવી.
સુધરી ગયા સહુ નીતિ પીછાણી. અનિતિ વાત ન માનવી

||યેષાં

(૨૩)

જીવન કુરખાન સદા તમ પર કલંકિત તે ગણાયું છે
જવા મુજ દેશ એ કાળે રજા દ્યો અર્જ મહારી છે
ઉદારી બિંડી ઉરભારી બની આ જીંદગી ખ્યારી,
સ્વર્ગ સમ મુખ વૈભવ પણ છતાં ખેહાલ નારી છે
વિશુદ્ધ જીવન કનક કીર્તિ તણો ભાનુ ન્યાં જળહળ તો
કલંક તીમર દુર કરવા જવાની વાત ધારી છે.

માણનાથ—

(૨૪)

કર્મયુગ નવિન આવ્યો જણાય
નિર્બળ નિર્ધન સહુ નિઃસહાય
હવે એકય વિના નહિ કોઈ ઉપાય,
નિશ્ચય થશે બુંદેલ ઉદ્ધાર—કર્મયુગ
બને એકજ સંપી બુંદેલ નૃપાળ
સ્ફુરે આત્મ ભાન કરે બોધ પ્રચાર
અર્પુ પ્રકાશ ટાળું અંધકાર—કર્મયુગ

બદુન્નિસા—

(૨૫)

ન સત્કાર્યા અતિથી રાજ! ચરણ શેવા ન ધારીમે
નમન તુજ પાંચ નવ દીધું! સુમન અર્પ્યા ન સ્નેહીને
આત્માની ઉંડી અભિજ્ઞાપા, અણપુરી હૃદય આશા
મનોરથ રસભર્યા મનના પ્રભુ કહો ક્યારે પુરાશે?
અમુલ્ય પ્રેમરસની લહાણ. મદભર માણશું રસરાગ!
જુલોશું સ્નેહ જુલો સાથ, લઈશું લહાવએ ક્યારે ?

(૨૬)

વિજયા—પ્રભુ મ્હારો હતો તેવો ફરી ભારત બનાવી દયો
ફરી ભારત બનાવી દયો, ફરી ભારત બનાવી દયો—પ્રભુ
અમારા રામને ગૌતમ કનૈયો લીખને અર્જુન,
સતી સીતા સમાં પ્યારાં અમારાં રત્ન લાવી દયો—પ્રભુ
સદા સ્વાતંત્ર્ય શક્તિથી અમારી ડાલતી દિસિ
અમારી પુર્વની કીર્તિ ગઈ ત્યાંથી કઢાવી દયો—પ્રભુ
અમારા વિર પૂર્વજને પૂનર્જન્મે પ્રભુ આપી
અમારા વેદના વાક્યો ફરી વિશ્વે વસાવી દયો—પ્રભુ

સમાપ્ત

શ્રી રમાકાં
કોની ચોપડીઓ સ
રોકડી કીમતે મળી ન

નાટકનુ નામ

વામન અવતાર.

૦-

વીર જરાસંઘ

૦-૩-

દેવી ચૌધરાણી

૦-૪-૦

રા. નવધણુ

૦-૩-૦

વીર છત્રસાલ

૦-૩-૦

માલીક

શ્રી રમાકાન્ત નાટક સમાજ

સુરત-સ્ટેશન રોડ ઉપર આવેલા શ્રી “મહાશક્તિ”

પ્રી. વર્કસમાં ચંપકલાલ ગીરધરલાલ

જરીવાળાએ છાપી અને અમૃતલાલ

એમ. આઇ. આશારામ

એઆએ પ્રાસજ્ઞ કરી

ડે. સુર્યપ્રકાશ થીયેટર સુરત.

જાગ૨

૨૪ જરીના હેસો

વરરાજને પહેરવાના ખરા લખ્યાના જમા
ત્યા સાંભેલાના રાજવંશી જરીના હેસો.

નાટકોમાં વપરાતા તાજ, મુગટો ત્યા દરેક જાતની રજવાડી
પાધડીઓ ત્યા દરેક ઘાટની પાધડીઓ ત્યા ગાલની વીગો, ત્યા
જરીના સાફાઓ, વીગેરે જથામંથ ત્યા છુટક બનાવના ત્યા વેચનાર
તેમજ બાઉથી પણ્યાપનામાં આવે છે.

ઉપર લખેલો દરેક વસ્તુનો માલ એડર મુજબ તાકોદે
દુકાન સ્ટેશન રોડ બનાવી આપશું.

રીસ પાસે
શેરીના નાકે
પ્રાં મુરત.

ગોવનભાઈ નારણદાસ,
જાપરીઆ શેરી, મુરત.

